Abstracts

Niels Bo Poulsen
Institutleder, Institut for Militærhistorie, Kulturforståelse og Krigsteori

Fra Moltke til Mattis – den traditionelle militærhistorie og de militære uddannelses- og forskningsinstitutioner

I dette oplæg tages udgangspunkt i den traditionelle militærhistories forholdsvis uantastede – og samtidig ret uændrede – anvendelse ved de militære uddannelser i Danmark og en række andre lande. Undersøgelsen tager sit udgangspunkt i spørgsmålet: Hvorfor og hvordan har den traditionelle militærhistorie (krigshistorie) formået at fastholde en væsentlig position i både uddannelses- og forskningsmæssige sammenhænge, og hvorfor har fagområdet stort set ikke forandret sin metode og teori siden de første store generalstabsstudiers tid i midten af 1800-tallet? Spørgsmålet behandles ud fra en videnskabssociologisk og institutionshistorisk synsvinkel, og der argumenteres for, at svaret først og fremmest skal findes i en bestemt form for ontologi mht. krigens omsættelse i kamphandlinger, herunder en forestilling om at kampens grundvilkår i stort mål transcenderer tid og rum. Men dette er næppe den eneste forklaring på fænomenet. Også spørgsmål om rekrutteringspraksisser, institutionel træghed og den traditionelle militærhistories særlige narrative "charme", faste publikum og kommercialiseringsmuligheder synes at spille ind.

Jeppe Plenge Trautner,
Lektor og major (R), Forsvarsakademiets Institut for Militærhistorie, Kulturforståelse og Krigsteori

Læring fra konflikt- og krigshistorie – fra forforståelse til civile og militære indsigter

Oplægget reflekterer over tilgangene til militær- og krigshistorie, der ses i antologien *Om læring og indsigt fra krig*[1], hvori strategihistorikeren Michael H. Clemmesen samler tretten krigshistoriske analyser med bidrag fra seksten primært danske militærhistorikere. De bidragende (herunder Niels Bo Poulsen, Jakob Brink Rasmussen og undertegnede, der deltager i denne workshop) deler en i dansk sammenhæng ikke videre udbredt interesse for hvad man kan kalde slag- eller kampagnehistorie. Gruppen udgør samtidig en blanding af civile og militære, historikere og andre fagligheder, yngre og særdeles erfarne. Træder man et skridt tilbage, ser man hos dem en variation i forforståelser om kriges natur og virkemåde, der også ses i den historiske og nutidige teoridannelser om krigens fænomen. Oplægget ser på hvordan forforståelser om fænomenet krig bidrager til at forme den læring, historikerne får frem af eksemplerne.

Ivan Lind Christensen
Lektor, Institut for Kultur og Globale Studier, AAU.

Fortidige fremtider: Forestillinger om atomkrig i Danmark 1945-1963

Det paradoksale i at den energi, der frigives ved splittelsen af universets (næst) mindste bestanddele, i aggregeret form kan lægge verden øde, har nærmest taget form af en moderne mystik. Energiudladningen og den efterfølgende ioniserende stråling, der opstår når en neutron ved høj hastig splintre et i forvejen ustabilt, fissilt materiale, var hvad der skabte de massive ødelæggelser i Japan og indvarslede atomalderens begyndelse i 1945. Kernespaltningen favnede fra dens fødsel både håb og frygt: håb om en moderne verden med ubegrænset energi, og frygt for global destruktion. Paddehatteskyen, geigertælleren og den kittelklædte videnskabsmand blev hurtigt symboler på den nye tidsalders utopiske og apokalyptiske potentialer, som kun få i tiden lige efter Anden Verdenskrig havde overblik over. Forestillinger om fremtidens atomkrig blev gennem Den Kolde Krig i Danmark en reel social, militær, politisk og videnskabelig størrelse. I denne artikel vil vi kast et blik på disse fortidige fremtider, som de kom til udtryk dels i den bredere offentlighed via analyser af udvalgte dele af dagspressen, og dels i det danske videnskabelige miljø via analyser af betænkninger og oplysningsmaterialer. Sigtet med artiklen er således gennem en begrebshistorisk analyse at følge atombombens, atomkrigens og radioaktivitetens erfaringsrum og forventningshorisont i krydsfeltet mellem videnskab og den bredere offentlighed.

[1] Michael Hesselholt Clemmesen (red.), "Om læring og indsigt fra krig, bind I-II Isted 1850 til Musa Qala 2006/Verdun 1914 til Libanon 2006". (691 s., rigt illustreret). Dansk Militærhistorisk Kommission, 2018. ISBN: 978-87-408-3145-0

Stig Roar Svenningsen
Forskningsbibliotekar, Det Kongelige Bibliotek

Rumlige og geografiske perspektiver på militærhistorisk forskning

Krige og militære aktiviteter er kendetegnet ved at have en grundlæggende rumlig demission, både i forhold til den taktiske føring på slagmarken, og mere samfundsmæssigt, i forhold til geografiske mønstre af militær tilstedeværelse før, under og efter militære konflikter. Den britiske geograf Rachel Woodward har betonet de mange geografiske facetter af krig og militære aktiviteter med begrebet *Military Geographies,* som netop dækker over den lange række af forskellige, men ofte sammenblandende geografiske fænomener, som er et produkt af krig og militære aktiviteter. Trods de seneste års *spatial turn* i humanistisk forskning, findes der stadig et stort potentiale for militærhistorisk forskning i at anvende geografiske værktøjer til at analysere rumlige og stedsmæssige aspekter af krig og militære aktiviteter. Med udgangspunkt i strømninger indenfor *Spatial humanities* vil jeg i dette oplæg fokusere på forskellige metoder og datakilder til at analysere sted og rum i en militærhistorisk kontekst.

Troels Dahlgaard Astrup,
KA-studerende ved Institut for Kultur og Globale Studier og Försvarshögskolan i Stockholm

Moderne "taktisk" militærhistorie

Den danske indsats i Helmand er blevet taget under hyppig behandling af både akademia, statslige institutioner, journalister og ikke mindst veteraner. Alligevel eksisterer der en markant blind vinkel. Pba. en gennemgang af den eksisterende forskning og øvrige fremstillinger vil jeg derfor begrunde en re-orientering af den akademiske historieskrivning mod det *taktiske niveau*. Det skal forstås som niveauet for den enkelte soldats opgaveløsning og dennes egen enheds horisont. Slutteligt vil jeg skitsere en metodisk tilgang. Fremstillingerne kan groft kategoriseres som enten strategisk-politiske analyser[2] eller subjektive skildringer af egne oplevelser.[3] Dermed falder undersøgelsen af det taktiske niveau bort. Det udgør selvsagt et afgørende emne for den funktionelle militærhistorie, men også for den klassiske, formidlende civile historie. Historien om "de almindelige soldaters opgaveløsning på jorden" er essentiel for en demokratisk samtale, for at kvalificere fremtidige politisk-strategiske beslutninger og for bevarelsen af et humanistisk grundsyn på individet i krig og konflikt. Løsningen af den opgave kræver en metode, der for det første tager den militære virkelighed alvorligt og søger at opnå reel militærfaglig indsigt. Dernæst kræver den en kildeindsamling, som strækker sig fra oral history interview af menige soldater over brug af medierapportering til klassisk anvendelse af arkiver. Herfra spalter metoden ud i perspektiver om oplevelsen af kamp, erindring samt forholdet mellem individets oplevelse og makro-kulturelle og samfundsmæssige forhold. Endeligt medfører et sådant fokus også mulighed for nye perspektiver, der kan overvinde den lurende metodiske nationalisme via fx mikrospatialitet og inddragelse af "den anden"; som allieret, civil eller fjende.

[2] Lidegaard og 100 Danmarkshistorier (projekt), *Danmark i krig*; "Lessons from the Danish Integrated Approach in Afghanistan 2001-2014"; Petersen, Due-Nielsen, og Feldbæk, *Europæisk og globalt engagement*; Breitenbauch, *Uendelig krig?*; Kristensen, *Danmark i krig*.

[3] Fx Hundevadt, *I morgen angriber vi igen*; Berger og Drejer, *Crazy Coy*; Ulslev Johannesen, Flott, og Zhelder, *De danske tigre med livet som indsats i Afghanistan*; Riebnitzsky, *Kvindernes krig*. Der findes enkelte delvise undtagelser: Jakobsen, "Clear, Hold, Train"; Tinning og Statens Forsvarshistoriske Museum, *Den fjerne krig*; Jakob Brink Rasmussen i Clemmesen, *Om læring og indsigt fra krig*.

Jakob Brink Rasmussen,
Ph.D.-studerende ved Institut for Militærhistorie, Kulturforståelse og Krigsteori

Implementeringen af 'civil fred' og lokale eliter i IFOR og SFOR

Inden for de seneste års tid har den såkaldte 'lokale vending' haft stor indflydelse på freds- og konfliktforskning. Den lokale vending opfordrer både forskere og ikke mindst praktikere til at rette fokus mod 'det lokale'. Den forskning, der udspringer af den lokale vending, har således en særlig interesse i at afdække fænomener såsom interaktioner mellem intervenerende styrker og lokale aktører i missionsområder, lokale konteksters betydning samt friktion. Til dato har denne forskningslitteratur dog primært været af normativ karakter. Det har fået ledende forskere til at efterlyse flere empiriske studier, der kan teste de teoretiske antagelser. Eksisterende empiriske studier af postkonflikt områder er domineret af igangværende fredsbevarende operationer og ikke-militære bidrag til disse. Begrænset adgang for forskere til militære arkiver er givetvis en stor årsag til de manglende studier. Dette er også tilfældet med forskningen om Bosnien-Herzegovina. Baseret på mit igangværende ph.d.-studie af nordiske bidrag til IFOR og SFOR-missionerne i perioden 1995-2004, vil jeg i dette oplæg diskutere, hvordan den lokale vending kan medvirke til belysning af nyere nordisk militærhistorie. I min afhandling undersøger jeg gennem interviews og militære arkiver hvordan fredsbevarende soldater i et geografisk afgrænset ansvarsområde interagerede med og blev påvirket af lokale eliter og hvordan de forholdt sig til opgaven om at implementere 'civil fred'.

Martin Ottovay Jørgensen
Adjunkt, Institut for Kultur og Globale Studier, AAU

Hvad kan den lokale vendings begrebsdannelse bidrage med I forskningen i FN's fredsbevarende operationer under den Kolde Krig?

Den interdisciplinære forskning i fredsbevarende operationer har med den lokale vending i stigende grad flyttet fokus fra staten og det juridiske samt stor- og geopolitiske mod hverdagen og interaktionerne mellem de internationale enheder og lokalsamfundene i missionsområdet over de sidste ti år. Dette skifte har medført en markant begrebsudvikling med fokus på aspekter som sted/rum, intersektionalitet, usikkerhed mv. Trods landvindingerne fokuseres imidlertid fortsat på operationerne efter 1989, hvilket har efterladt koldkrigsoperationerne til historikere, der primært har anlagt og fortsat anlægger mere konventionelle udenrigspolitiske og geopolitiske perspektiver. I dette paper diskuteres derfor relevansen af og potentialet i den hverdagsorienterede nyere begrebsdannelse for den nationalt såvel som transnationalt fokuserede forskning i FN's fredsbevarende operationer under den Kolde Krig. Særligt fokuseres på to begreber: Paul Higate og Marsha Henry's rum- og kønsfokuserede arbejde med begrebet usikkerhed samt Kathleen Jennings konceptualisering af 'peacekeeping economies'. Brugbarheden af de to begreber diskuteres gennem en række konkrete nedslag i operationerne i Gaza Striben (1956-1967), Congo (1960-1964) og Cypern (1964-).